

## Nr 419.

Av herr **Hermansson m. fl.**, angående utredning om centralisering och rationalisering av försäkringsverksamheten, m. m.

1. I avgifter för försäkringsändamål erlägger svenska folket årligen inemot en miljard kronor, varav drygt hälften till det privata försäkringsväsendet. Senast tillgängliga siffror ge nedanstående approximativa fördelning av dessa årliga avgifter.

	Milj. kr.
Avgifter till folkpensioneringen (budgetåret 1943/44) .....	60
Pensionsstyrelsens frivilliga försäkring (budgetåret 1943/44) ....	8
Statsanställdas pensionsavgifter (beräknade <sup>1</sup> ) .....	31
Statens pensionsanstalt (budgetåret 1943/44) .....	12
Riksförsäkringsanstalten (1943) .....	29
Erkända arbetslöshetsförsäkringskassor (1943) .....	16
Erkända sjukkassor, fasta avgifter (1942) .....	51
Statens krigsförsäkringsnämnd (1943) .....	122
 Understödsföreningar: (1942)	
Kapitalunderstödsföreningar .....	2
Begravningskassor .....	4
Pensionskassor .....	31
 Enskilda försäkringsbolag: (1943)	
Livförsäkringsrörelsen .....	244
Kollektiv tjänstepensionering (SPP) .....	68
Livränte- & kapitalförsäkringsanstalter .....	2
Arbetarolycksfallsförsäkring, lagenlig .....	23
Olycksfalls- & sjukförsäkring, frivillig .....	31
Brandförsäkring .....	95
Sjö- & transportförsäkring .....	53
Automobilförsäkring .....	8
Trafikförsäkring .....	7
Ansvarighetsförsäkring .....	9
Inbrottsförsäkring .....	4

<sup>1</sup>) På grundval av 1934 års familjepensionsutrednings utlåtande och 1938 års pensionsakkunnigas betänkande. Statskontoret verkställer ingen sammanställning av löneavdrag för pensionsavgifter.

Cykelförsäkring .....	2	
Vattenledningsskadeförsäkring .....	3	
Diverse mindre branscher .....	7	
Husdjursförsäkring .....	11	567
	<hr/>	<hr/>
	Summa	933

Här är att beakta, att kända förhållanden för automobil- och trafikförsäkringen skapat en onormal situation. År 1939 uppgingo premierna för automobilförsäkringen till 13 milj. kronor och trafikförsäkringen till 22 milj. kronor.<sup>1)</sup>

Statlig tillsyningsmyndighet för de erkända arbetslöshetskassorna är socialstyrelsen, för sjukkassor och understödsföreningar pensionsstyrelsen samt för de enskilda försäkringsanstalterna försäkringsinspektionen.

2. Den privata försäkringsverksamheten är fördelad på 141 bolag med verksamhet över hela landet, 177 läns- och häradsbolag och ett tusental små sockenbolag av ringa ekonomisk betydelse. Riksbolagen mottaga 96 procent av det privata försäkringsväsendets samlade premieinkomst, läns- och häradsbolagen något över 3 procent och sockenbolagen något över en halv procent. Av riksbolagen erhålla försäkringsaktiebolagen 42 procent, ömsesidiga försäkringsbolag 52 procent och utländska försäkringsbolag 3 procent av erlagda premier. Försäkringstagarnas inflytande över bolagens ledning är i allmänhet lika litet realiserat bland de ömsesidiga bolagen som hos aktiebolagen. Skillnaden i organisationsform är endast formell och verksamheten bedrivs i båda fallen merkantilt. Enda mera betydande undantag från denna regel utgör Svenska Personal-Pensionskassan (SPP), som började sin verksamhet såsom understödsförening och ledes i intimt samarbete med de anställdas och näringslivets organisationer samt i viss mån Folket-Samarbete och Städernas Allmänna.

3. Med försäkring förstås ett förfarande, varigenom den enskilde kan vinna ersättning för ekonomiska förluster vållade av till sitt allmänna förlopp kända, men i förhållande till individen oberäknliga händelser. Försäkringsförfarandet förutsätter riskgemenskap, d. v. s. att ett antal personer eller föremål riskera att drabbas av händelser av visst slag åtföljda av ekonomiska skadeverkningar. Försäkringsförfarandet innebär alltså i princip *ömsesidigt bistånd* inom en riskgemenskap.

Försäkringsverksamheten kan också betraktas som ett *kollektivt sparande* och särskilt liv- och pensionsförsäkringsrörelsens nuvarande teknik kräver en stark fondbildning. Följande översikt över försäkringstagarnas, respektive insättarnas medel hos försäkringsbolag och banker samt därmed jämförbara medel ingående i vissa allmänna fonder är därför av intresse.

<sup>1)</sup> Efter avdrag för bonus.

Pensionsstyrelsen:	Milj. kr.
Folkpensioneringsfonden (maximerad) .....	787
Frivilliga försäkringens fond (30/6 1944) .....	80
Statens pensionsanstalt (30/6 1944) .....	200
Riksförsäkringsanstalten (30/6 1944) .....	164
Erkända arbetslöshetsförsäkringskassor (31/12 1943) .....	44
Erkända sjukkassor (31/12 1942) .....	70
Kapitalunderstödsföreningar (31/12 1942) .....	31
Begravningskassor (31/12 1942) .....	39
Pensionskassor (31/12 1942) .....	554
Aktiebolags pensionsstiftelser (31/12 1942) .....	140
Enskilda försäkringsbolag (31/12 1943) .....	4 468
Enskilda sparbanker (30/6 1944) .....	4 847
Postsparbanken (30/6 1944) .....	1 180
Affärsbankernas sparkasseräkningar samt depositions- och kapitalräkningar (30/6 1944) .....	3 636

4. Försäkringsrörelsen är av mycket gammalt datum och de första riskgemenskaperna voro naturliga sådana såsom byalaget och häradet. Försäkringsförfarandet var en ren samhällelig angelägenhet. I enlighet med urgammal, inom det svenska bondesamhället utformad sedvänja stadgade redan våra äldsta landskapslagar, att den som drabbats av vålded skulle på häradstinget låta sig tilldömas brandstod av övriga häradsbor. Motsvarande lagföreskrifter upptogos i Magnus Erikssons allmänna landslag av år 1347. Den *legala brandstoden* för den svenska landsbygden förblev i kraft ända till år 1856. Då hade samhällets ekonomiska utveckling bl. a. fört med sig sådana olikheter riskerna emellan, att det gamla förfarandet icke längre kunde med fördel tillämpas, och redan under 1800-talets första hälft hade en del brandstödsföreningar och brandstödsbolag uppstått ute i de svenska bygderna. Det första svenska försäkringsaktiebolaget bildades år 1855.

Upphävandet av den legala brandstoden skedde samtidigt med lagfästandet av den nästan oinskränkta näringsfriheten, under inflytande av de då förhärskande näringspolitiska idéer, enligt vilka samhällets ekonomiska funktioner borde reduceras till ett minimum.

Dessa idéer följdes emellertid icke lika konsekvent på alla områden. Det är intressant att kunna konstatera, att samhället ungefär samtidigt började en annan ekonomisk verksamhet, som nu nått en utomordentlig betydelse och omfattning, nämligen statens järnvägar. Sverige var på den tiden ett kapitalfattigt land. Det ansågs följaktligen att endast samhället förmådde finansiera ett landsomfattande järnvägsnät och ikläda sig därmed förenade risker. I försäkringsverksamheten, som dock sedan gammalt

handhafts av samhällliga inrättningar, sågo de privata företagen mindre risker och större utsikter till säkra vinster.

Men om en av anledningarna till det gamla offentliga försäkringsväsendets upphörande var, att de samhällliga organen icke kunnat följa med försäkringsteknikens utveckling, då det gällde att i riskgemenskapen inordna nya försäkringsobjekt av dittills ej sedd ekonomisk storleksordning, så kan man numera konstatera ett förlopp i motsatt riktning. Både under första och andra världskriget har endast staten kunnat organisera en utjämning av de stora riskerna inom sjöförsäkringen. Statens krigsförsäkringsnämnd, det nuvarande organet för denna uppgift, fullgör densamma på ett mycket tillfredsställande sätt.

Försäkringsverksamheten uppfattas för övrigt alltmera såsom till sin natur mera hänförlig till socialpolitik än som affärsverksamhet. Den måste nämligen på grund av rörelsens sociala syfte bedömas enligt andra regler än som gälla för vanlig affärsverksamhet. Verksamhetens sociala inriktning bestämmes framför allt av den mening till inbördes hjälp och stöd medborgarna emellan, som ligger i själva försäkringsidén. Så länge diskussionen rör sig på det teoretiska planet bestrides detta icke heller av försäkringsbolagens ledningar. Och särskilt livförsäkringsbolagen bruka ofta i sin reklam framhålla försäkringens nytta icke blott för den enskilde utan för hela samhället.

5. I fråga om försäkringens soliditet och dess effektivitet — de båda synpunkter ur vilka det allmänna främst har att övervaka försäkringsverksamheten — är det nödvändigt att tillse, att premier och villkor bestämmas så, att soliditeten på ett betryggande sätt tillgodoses utan att därigenom försäkringens ekonomiska effektivitet, mätt exempelvis genom förhållandet mellan skadeutbetalningar och premier, i obehörig grad förminskas. Ett spörsmål av allmänt intresse är därför alltid att undersöka hur stor andel av till försäkringsbolagen inbetalda premier som återgå till de försäkrade i form av utbetalningar för inträffade försäkringsfall.

Beträffande *skadeförsäkringen* lämnar försäkringsinspektionens årsberättelse genom en sedan år 1931 publicerad tabell klart besked. Tabellen innehåller en branschvis gjord sammanställning av premier, skadeersättningar, förvaltningskostnader och överskott. För samtliga branscher sammanslagna uppgingo skadeersättningarna år 1931 till 62 procent och 1942 till 63 procent av premieinkomsten; för mellanliggande år ger 1941 den högsta siffran med 64 procent samt 1934 och 1935 den lägsta med 56 procent. De skilda branscherna förete dock stora olikheter. För trafikförsäkringen var medeltalet för förkrigsåren 1935—1939 66 procent. Denna försäkring är ju i lag föreskriven och försäkringsinspektionen har här ett avgörande inflytande på premiesättningen. Den andra obligatoriska försäkringsbranschen, arbetarolycksfallsförsäkringen, ger den mest tillfreds-

ställande siffran, 90 procent. De ömsesidiga arbetsgivarbolagen — enda tillåtna enskilda organ inom branschen — få ej driva annan försäkringsverksamhet än obligatorisk olycksfallsförsäkring och ha att arbeta under konkurrens med riksförsäkringsanstalten. För brandförsäkringsrörelsen, som är både den största och äldsta försäkringsgrenen, föreligga inga sådana hämmande moment, och medeltalet för förhållandet mellan premier och skadeersättningar är därför så lågt som 52 procent. I fråga om inbrottsförsäkring uppgå motsvarande tal för förkrigsåren endast till 25 procent. Frånräknas ovannämnda tvenne obligatoriska försäkringsgrenar blir medeltalet för femårsperioden 1935/39 i fråga om hela skadeförsäkringsvärdet blott 55 procent. Efter avsättningar till relativt obetydliga utjämningsfonder slukas återstoden av bolagens förvaltningskostnader och vinst. (Siffrorna för krigsåren efter 1939 ha icke medtagits i den här gjorda medeltalsberäkningen, emedan dessa siffror i sådan grad påverkats av exceptionella förhållanden, att slutresultatet icke låter sig bedömas förrän en tid efter krigets slut.)

Den totala premieinkomsten inom den privata skadeförsäkringen utgjorde år 1931 144 milj. kronor och år 1939 188 milj. kronor (1943 253 milj. kr.). Någon tendens till minskning av förvaltningskostnadernas andel i premieinkomsten till följd av den ökade omslutningen kan icke konstateras.

Beträffande *livförsäkringen* kan av uppenbara skäl en motsvarande jämförelse ej grundas på förhållandet mellan premier och utbetalda livförsäkringsbelopp, emedan försäkringsskyddet levereras på mångdubbelt längre sikt. Försäkringsinspektionens berättelse lämnar emellertid även här material för en omkostnadsundersökning. Läggas längre tidsperioder, t. ex. 5 år, till grund för beräkningen kan omkostnadsförloppet ganska väl utläsas ur förhållandet mellan förvaltningskostnader och premieinkomst.

Den egentliga livförsäkringsrörelsens förvaltningskostnader i förhållande till premieinkomsten utgjorde sålunda under följande femårsperioder: 1928/32 21,6 procent, 1930/34 20,4 procent, 1932/36 19,6 procent, 1934/38 19,0 procent, 1936/40 18,0 procent och 1938/42 17,7 procent.

Av stor betydelse för omkostnaderna inom all försäkringsrörelse blir uppenbarligen de enskilda premiernas storlek. Små premier måste bli förhållandevis dyra att inkassera och administrera. Det kostar lika mycket att skriva ett stort tal som ett litet. Visserligen är inom varje enskilt livbolag anskaffningsersättningen till företagets försäljningsorganisation i huvudsak proportionell mot försäkringssummornas storlek. Men ett bolag, som uteslutande inriktar sig på försäkringsobjekt, vilka teckna höga försäkringar, kan låta sin agentkår nöja sig med mindre ersättning per 1 000 kronors försäkringssumma än ett bolag som uteslutande vänder sig till små inkomsttagare, vilka teckna små försäkringar. Samma tendens gör sig ännu mera gällande i den centrala administrationen. Kostnaden blir knap-

past högre för att pröva och antaga en försäkring på 10 000 kronor än en på 1 000 kronor. Här ovan angivna procenttal för förvaltningskostnaderna inom livförsäkringen — f. n. ungefär 18 procent — betyder därför icke, att en person som har en livförsäkring i allmänhet belastas med denna kostnad. Det är ett jämförelsevis litet antal försäkringstagare, som kommer undan med en omkostnad på 18 procent eller därunder, nämligen de som ha relativt stora försäkringssummor. Omkring 3,5 miljoner livförsäkringar äro f. n. i kraft. För 2,4 miljoner av dessa försäkringar äro omkostnaderna i medeltal 24 procent. Går man vidare och undersöker huru stor omkostnadsbelastningen blir för de sämst ställda av dessa 2,4 miljoner försäkringar, finner man att icke mindre än över 700 000 administreras av försäkringsanstalten Trygg, som belastar sina försäkringstagare med i medeltal inte mindre än 32 procent i förvaltningskostnader. Det är i huvudsak de ekonomiskt svagaste försäkringstagarna, som på detta sätt få betala det högsta priset för sitt försäkringsskydd. Livförsäkringsbolaget Thule däremot, som inriktat sin försäljning på de burgna klasserna i rikets städer, bedriver sin verksamhet med 11 procent i förvaltningskostnader. Men dess andel av under år 1942 nytecknade livförsäkringar var mindre än 4 procent. Tryggs andel utgjorde däremot 20 procent. Medelförsäkringssumman i det under nyssnämnda år nytecknade beståndet utgjorde hos Trygg 1 380 kronor, hos Thule 8 420 kronor samt i medeltal för samtliga företag 2 315 kronor.

Premieinkomsten utgjorde 1931 141 milj. kronor och 1939 187 milj. kronor (1943 244 milj. kronor). Vid fastställandet av nya grunder för livförsäkringsverksamheten år 1938 gjorde försäkringsinspektionen sitt inflytande gällande för att åstadkomma en allmän sänkning av omkostnaderna. Därvid hävdades bl. a. från inspektionens sida att omkostnadsantagandena för samma slags försäkringar borde vara lika inom samtliga företag. Då bolagen härigenom tvingades att taga rättning efter de inom olika grupper billigast arbetande företagen, ledde detta till sänkta omkostnadsmarginaler. Senare har emellertid från försäkringsanstalten Folkets sida framhållits, att den av inspektionen sålunda använda metoden medfört, att Folkets premier blivit högre än anstalten önskat. Resultatet kan sålunda knappast betraktas såsom fullt tillfredsställande. Den omkostnadssänkning i procent, som statistiken visar, härrör till någon del från höjningen av nettopremierna och är alltså i denna del endast skenbar.

Den *kollektiva tjänstepensionsförsäkringen*, hittills endast bedriven av SPP, visar följande tal för förvaltningskostnader i förhållande till premieinkomst. Femårsperioden 1928/32 5,1 procent, 1930/34 4,0 procent, 1932/36 3,5 procent, 1934/38 3,0 procent, 1936/40 2,7 procent och 1938/42 2,6 procent. Premiesumman har vuxit från 11 milj. kronor 1931 till 38 milj. kronor 1939 (68 milj. kronor 1943). SPP:s framgång har i olika sammanhang

vållat irritation hos livförsäkringsbolagen. Den 20/2 1943 begärde Thule att få grunder fastställda för en konkurrerande kollektiv tjänstepensionsförsäkring. Till följd härav inkommo sådana ansökningar även från flertalet övriga livbolag. Försäkringsinspektionen har avstyrkt framställningarna, då den ansett lössläppandet av den fria företagsamheten och den fria konkurrensen på detta område skadlig. Frågan har nu av regeringen överlämnats till en särskild utredning.

På ett naturligt sätt har omkostnadsprocenten hos SPP kunnat sänkas med den växande omslutningen; samarbetet med arbetsgivare och anställda i förening med den hittillsvarande friheten från konkurrenskostnader har bidragit till den gynnsamma omkostnadsutvecklingen. Den så småningom inträdande ökningen av pensionstagarnas antal kan dock senare komma att verka i omkostnadsförhöjande riktning.

6. Det allmännas intresse för en reglering genom lagbestämmelser av försäkringsverksamheten har hittills främst varit knutet till kravet på verksamhetens *soliditet*. Härav ha föranletts lagföreskrifter främst då det gäller liv- och pensionsförsäkringsrörelsen. Dessa föreskrifter innebära, att premier och fonder, som skola beräknas på grundval av vederhäftig statistisk-ekonomisk analys, erhålla betryggande storlek, varjämte bolagens försäkringsfonder skola redovisas i värdehandlingar, uppfyllande i lagen angivna kvalifikationer.

Vid sidan av kravet på försäkringsverksamhetens soliditet bör emellertid även fastslås, att försäkringsskyddet blir så billigt för försäkringstagarna som är möjligt med hänsyn till det första kravet. Trygghetskravet gör det nödvändigt att beräkna premierna högre än vad som i själva verket väntas bli erforderligt för att därigenom erhålla säkerhet mot avvikelser i ogynnsam riktning. Under normala förhållanden bör därför vinst uppkomma på rörelsen. Denna vinst får givetvis icke betraktas såsom en vanlig affärsvinst. Hela vinsten bör i stället återföras till de försäkrade, vilka under denna förutsättning icke skulle komma att betala högre pris för sina försäkringar än som motsvaras av de verkliga nettopremierna med tillägg för nödiga förvaltningskostnader. Dessa förvaltningskostnader framstå som skäliga endast om de utgöra ett rimligt pris för den riskfördelningsverksamhet, som det är försäkringsorganens uppgift att ombesörja.

Inom *skadeförsäkringen* har man dock — åtminstone i huvudsak — varken beaktat kravet på att all vinst skall återföras till de försäkrade eller att förvaltningskostnaderna på grund av verksamhetens natur måste hållas så låga som möjligt. Premiesättningen sker här utan varje offentlig kontroll och skötes i stor utsträckning av s. k. tarifföreningar (priskarteller). Det är visserligen sant, att en del företag icke äro med i tarifföreningarna, men deras premiesättning sker i stället till stor del på det enkla sättet, att de bestämma sina premier till t. ex. 90 procent av tariff-

bolagens eller att de på annat sätt följa i tariffbolagens spår. Hela verksamheten har härigenom fått en stark likhet med ett privat monopol. *Livförsäkringsbolagen* ha i allmänhet mer eller mindre godvilligt ställt sig kravet om vinstens återförande till de försäkrade till efterrättelse, men de ha likväl icke på något sätt lyckats komma fram till en sådan organisation av verksamheten, att omkostnaderna kunnat nedbringas till en rimlig nivå. Den nuvarande livförsäkringsrörelsen är i högsta grad sparbetonad. Det är emellertid ett dyrt sparande, som genom densamma åstadkommes. Förvaltningskostnadernas andel i de försäkrades fonder utgör för hela den egentliga livförsäkringsverksamheten i medeltal 1,7 procent. För de fyra folkförsäkringsbolagen når dock samma kostnad en höjd av 3,0 procent. Hos postsparbanken, som mera av allmänheten används som handkassa för löpande utgifter än som egentlig sparinrättning (ca 18 milj. insättningar och uttagningar per år), belöpa sig förvaltningskostnaderna till 0,8 procent av insättarbehållningen, och hos sparbankerna är samma siffra 0,7 procent.

7. En avsevärd del av försäkringsbolagens förvaltningskostnader hänförs sig till deras försäljningsorganisationer. Dessa äro i allmänhet löst knutna till företagen och i största utsträckning baserade på ren provisionsförsäljning. Ett stort antal s. k. fritids- och biförtjänstagerter ingå i organisationerna. Tidigare torde antalet försäkringsagenter ha uppgått till över 100 000 personer. Sedan försäkringsinspektionen år 1933 började ägna en särskild uppmärksamhet åt agentförhållandena inom livförsäkringsrörelsen, har antalet agenter sjunkit. Inom livförsäkringsrörelsen voro år 1943 inregistrerade 25 generalagenter, 247 distriktschefer, 819 inspektörer, 3 187 agenter och 4 310 underagenter, summa 38 588 personer. Den använda titulaturen lämnar ingen annan upplysning om vederbörandes kompetens och art av verksamhet än att de trenne förstnämnda grupperna i övervägande grad bestå av yrkesfolk och agenterna av personer, som i huvudsak ägna sig åt ackvisitionsarbetet på sina lediga stunder. Antalet yrkesmän torde uppgå till endast omkring 2 000.

Antalet årligen nyanskaffade livförsäkringar utgör omkring 200 000. Det blir alltså i medeltal ungefär fem försäkringar per år och ackvisitör. Livbolagens årliga förvaltningskostnader belöpa sig till omkring 40 milj. kronor, varav 16 milj. kronor kunna beräknas utgöra ersättning för de s. k. fältmännens anskaffningsverksamhet. Antages nu yrkesmännen i genomsnitt ha en årsinkomst av 7 000 kronor, återstå för biförtjänstfolket i medeltal 55 kronor per man och år.<sup>1)</sup> Knappast någon annan bransch inom nä-

<sup>1)</sup> Fördelningen av inkomster mellan yrkesmän och biförtjänstagerter är svår att bedöma, då särskilt inom den s. k. ståndspersonsförsäkringen förekommer ett utbrett ofog i form av returprovisioner och inspektörerna icke sällan konkurrera med varandra om att avstå del i inspektörsprovisionen till en agent, som har en försäkringstagare på hand.



ringslivet torde ha utrustat sig med en försäljningsorganisation av så lös-  
lig beskaffenhet. Efter att under ett antal år ha minskat befinner sig  
antalet agenter nu åter i tillväxt. På sista tiden ha dessutom två nya liv-  
bolag tillkommit, och ett förutvarande ståndspersonsförsäkringsbolag har  
öppnat ny särskild folkförsäkringsavdelning, vilket givetvis måste betyda  
att ett antal nya agenter komma att indragas i rörelsen.

Inom skadeförsäkringen äro förhållandena ingalunda bättre, men offi-  
ciella uppgifter om antalet agenter inom detta område saknas. Flertalet  
livagenter torde för övrigt även syssla med sakförsäkringsackvisition i  
någon form eller på ett eller annat sätt vara knutna till något sakförsäk-  
ringsbolag.

De rådande förhållandena inom den privata försäkringsverksamheten  
ha också medfört att s. k. returprovisioner förekomma i en ej obetydlig  
omfattning, d. v. s. att försäkringstagare erhålla del i agentprovisionen.  
Detta kan ske förtäckt, exempelvis genom att vederbörande eller någon  
av hans närmaste medarbetare är inregistrerad såsom agent, eller öppet  
på så sätt att vederbörande agent eller inspektör med eller utan sitt före-  
tags vetskap direkt till försäkringstagaren överlämnar en viss andel i ut-  
gående provisioner. För livförsäkringens del är det senare förfarandet i  
lag förbjudet. Ett sådant förbuds åtlydande är dock svårt att övervaka.

När det gäller skadeförsäkring är det ingalunda ovanligt, att ett in-  
dustri- eller handelsföretag har t. ex. en tjänsteman eller någon ledningen  
närstående person inregistrerad såsom agent för ett visst försäkringsbolag.<sup>1)</sup>  
I sådant fall kan företaget regelmässigt uppbära rabatt å försäkringspre-  
mierna härledande sig såväl från inkasso- som anskaffningsprovision. Det  
rör sig här i allmänhet om rabatter på 10 till 15 procent. Detta system  
skiljer sig icke mycket från vad som annars går under namn av mutor.  
För det försäkringsbehövande företaget torde dylika arrangemang ofta  
ge mera skenbara än verkliga fördelar. Sålunda ha företagna undersök-  
ningar hos vissa företag visat, att deras försäkringsskydd vid sådant för-  
hållande ofta blivit ordnat till förmån mera för vederbörande provisjons-  
tagare än för företagets intresse av att erhålla ett rationellt ordnat försäk-  
ringsskydd. Direkt sociala skador ha också på detta sätt vållats. I viss  
utsträckning har det nämligen förekommit att livbolag inregistrerat agen-  
ter av detta slag för att kunna i konkurrens med SPP erhålla tjänstepen-  
sionsförsäkringar. Då livbolagen hittills icke tillåtits bedriva kollektiv  
tjänstepensionsförsäkring, ha de i stället utbjudit »tjänstepensionsförsäk-  
ringar» konstruerade enligt de vanliga tarifferna för individuella försäk-  
ringar. Dessa ställa sig både ur prissynpunkt och med hänsyn till utform-  
ningen i förhållande till SPP:s försäkringar ofördelaktiga både från arbets-

<sup>1)</sup> För brandtarifföreningen finnes dock numera en överenskommelse att anställd  
ej erhåller provision å eget företags brandförsäkringar.

givarnas och de anställdas synpunkt. Livbolagen ha i sådana sammanhang även använt sig av ett annat argument än returprovisioner; vissa arbetsgivare ha fått förbehålla sig hela dispositionsrätten till utfallande pensioner. SPP, som under hela sin verksamhet hävdad pensionsrättens oantastbarhet — pension är intjänt men ännu ej uppuren lön — tillåter icke sådana arrangemang, medan livbolagen däremot visat sig mera benägna att tillmötesgå dylika önskemål.

Vidare är det vanligt att bankdirektörer, bankkamrerare och andra banktjänstemän särskilt i landsorten äro försäkringsagenter. De kreditsökande — entreprenörer, byggmästare och andra — känna sig av denna anledning ofta tvungna att teckna försäkringar för att därigenom ge vederlag för erhållen kredit. Mången gång anser sig vederbörande också tvungen att fördela sina försäkringar på flera av kreditinstitutets tjänstemän och finner det därför viktigare att tillfredsställa dessas önskemål än att tillgodose sitt eget behov av rationellt och prisbilligt försäkringsskydd. Här vore ett lagförbud på sin plats, liksom brandväsendets tjänstemän och anställda äro förbjudna att taga befattning med försäljningen av brandredskap och brandskyddsmateriel.

Det är obestridligt, att den nuvarande ordningen inom försäkringsbolagens försäljningsorganisationer skapar betydande olägenheter för såväl försäkringsbolagen själva som för deras kunder. Bolagen ha ringa inflytande på ackvisitörernas arbete och dessa tvingas att — med eftersättande bland annat av uppgiften att ge försäkringstagarna ett efter deras förhållanden rationellt avpassat riskskydd — uteslutande inrikta sina ansträngningar på att söka anskaffa största möjliga antal försäkringar för att få bröd för dagen. En god illustration till vart detta kan leda gavs inom livförsäkringsverksamheten år 1934. Livbolagen måste då med anledning av det försämrade ränteläget höja sina premier. De högre premiesatserna tillämpades från och med den 1/1 1935. Men på hösten 1934 satte ackvisitörerna i gång med en verklig rekordanskaffning varvid den beslutade men ännu ej verkställda premiehöjningen användes såsom argument. Resultatet blev en nytecknad försäkringssumma för år 1934 om 476 milj. kronor mot 343 milj. kronor 1933 och 361 milj. kronor 1935. För utpräglade storförsäkringsbolag voro rekorden ännu vackrare. Thule hade 1933 en nyanskaffning av 37 milj. kronor, medan nyanskaffningen under 1934 uppgick till 58 milj. kronor. Motsvarande siffror för Skandia voro resp. 21 och 35 milj. kronor. Ackvisitörerna fingo således tillfälle att till det yttersta utnyttja situationen för att skaffa försäkringar, som av bolagen själva beräknades bliva direkt förlustbringande.

Livförsäkringsverksamheten drar såsom förut visats stora omkostnader. Detta förhållande söka försäkringsbolagens ledningar motivera med att verksamheten bl. a. kräver en anpassning till mycket olika individuella

behov och önsknings. Till följd härav har det uppstått en hel mängd av de mest skiftande försäkringsformer, försäkringsbelopp, premier och premiebetalningsterminer. Det är givet, att detta måste medföra höga förvaltningskostnader. Då kostnaden för den vidlyftiga förvaltningsapparaten särskilt inom folkförsäkringen skall läggas på premierna för de låga försäkringssummor, varmed vederbörande bolag arbeta, inser man lätt att en oproportionerligt stor del av försäkringspremierna måste tagas i anspråk för förvaltningskostnader.

I realiteten har dessutom den tänkta anpassningen till de individuella behoven fungerat illa. Den dominerande livförsäkringsformen inom folkförsäkringen är den blandade liv- och kapitalförsäkringen och den genomsnittliga utbetalningsåldern är så låg att det stora flertalet försäkringar utbetalas redan när försäkringstagarna uppnått en ålder av 45—55 år. Kan denna försäkringsform med dessa tidiga utbetalningar verkligen betraktas som ett uttryck för den mindre bemedlade befolkningens livförsäkringsbehov eller är det andra orsaker som ligga till grund för dessa folkgruppers val av försäkringsform och utbetalningsåldrar? Utan tvivel är det senare fallet; orsaken är främst att söka icke hos de försäkrade utan hos bolagens ackvisitörer och därmed i sista hand hos bolagens ledningar. Det är mycket lättare att få till stånd en försäkring genom att vädja till den blivande försäkringstagarens egoistiska känslor (att t. ex. själv få disponera försäkringsbeloppet på femtioårsdagen) än genom att vädja till hans ansvarskänsla gentemot efterlevande vid hans för tidiga död. Att betala 50 kronor om året för att få ut 1 000 kronor på 50-årsdagen framstår för de flesta som betydligt angenämare än att betala samma årliga belopp för att de efterlevande vid hans död skola få ut 3 000 kronor. Likaså kräves det oftast mycket arbete för att få en person att inse, att 2 000 kronor vid 65 års ålder äro värdefullare än 1 000 kronor vid 45 år. Den blandade liv- och kapitalförsäkringen med tidig utbetalning är därför den mest lätt-sålda, och då bolagsledningarnas intresse alltid varit mera inriktat på stora anskaffningssummor än på socialt värdefulla försäkringsformer, har detta slags försäkringar snarare omhuldats än motarbetats. De här antydda förhållandena äro tvivelsutan orsaken till att särskilt folkförsäkringen mera erhållit karaktären av en organiserad sparverksamhet än av en försäkringsrörelse med uppgift att skapa ett effektivt dödsfallsskydd. Beträktad som organ för sparandet är livförsäkringen dock såsom förut framhållits behäftad med det stora felet, att dess omkostnader bli orimligt höga.

Dessa förhållanden belysas bl. a. av följande siffror. Årligen avlida i vårt land omkring 65 000 vuxna personer. Av befolkningens fördelning på olika samhällsklasser följer, att flertalet av dessa äro kroppsarbetare och andra mindre bemedlade. År 1943 utbetalades av de fyra folkförsäkringsbolagen samt de dem i fråga om klientel närstående företagen Valand,

Allmänna Pension och Balder på grund av dödsfall 9 180 försäkringar. Medelförsäkringssumman låg obetydligt över 1 000 kronor. Några uppgifter om hur många individer ifrågavarande försäkringar representerade kunna icke erhållas, men man torde kunna räkna med cirka 7 500. Dessa siffror visa, att livförsäkringsrörelsen icke lyckats skapa något verkligt ekonomiskt dödsfallsskydd för den stora majoriteten av landets befolkning. Att den ej heller lyckats med livförsäkringsrörelsens andra stora uppgift, ålderdomsskyddet, framgår av att nämnda bolag under samma år vid utlupen försäkringstid utbetalade 37 255 försäkringar med ungefär samma medelförsäkringssumma som vid dödsfallsutbetalningarna, varvid huvuddelen utbetalades till personer i 50-årsåldern.

Man finner alltså, att anpassningen till försäkringstagarnas individuella behov alltjämt är synnerligen otillfredsställande.

Vid sidan av de inom stora befolkningslager mycket osäkra inkomstförhållandena samt den bristande ihärdigheten hos många försäkringstagare är det väsentligen den mindre goda anpassningen till de verkliga försäkringsbehoven och de lösliga förhållandena inom livförsäkringsackvisitionen, som förklara den omfattande förtidsavgången av livförsäkringar. Denna förtidsavgång består dels av annullationer med vederlag till de försäkrade dels av annullationer utan vederlag. Annullationerna med vederlag äro i synnerhet inom en starkt sparbetonad livförsäkringsrörelse delvis oundvikliga och naturliga. Denna avgång kommer till sin huvuddel att stå i ett direkt förhållande till försäkringsbeståndets storlek. Annullationerna utan vederlag däremot innebära, att premiebetalningen upphör för försäkringar under något av de första försäkringsåren och att försäkringstagaren förlorar samtliga inbetalda premiebelopp. Även sådana annullationer äro naturligtvis i viss utsträckning oundvikliga, även om det faller sig svårt att angiva storleken av den förtidsavgång, som kan betraktas som tolerabel. När annullationerna utan vederlag under ett år uppgå till mer än 50 procent av föregående års anskaffning, måste detta dock betraktas som ett allvarligt missförhållande. Nedanstående diagram ger en bild av förloppet sedan 1928. Som synes var genomsnittet för annullationerna utan vederlag under de ur konjunktursynpunkt omväxlande goda och dåliga åren 1928/34 orimligt högt. Sedan har en avsevärd förbättring ägt rum. Dels torde denna förbättring vara beroende av den utpräglade högkonjunkturen, penningvärdets fall och upprepade premiehöjningar, vilka sistnämnda kommit de försäkringar, som tecknats före höjningarna, att framstå såsom särskilt omistliga, dels ha bolagen, härtill pressade av den offentliga kritiken, under de senaste åren ägnat annullationsfrågan en avsevärt större uppmärksamhet än tidigare. Men till någon del är förbättringen blott skenbar och har uppkommit genom liberalare återköpsbestämmelser, som givit försäkringarna tidigare återköpsvärden.

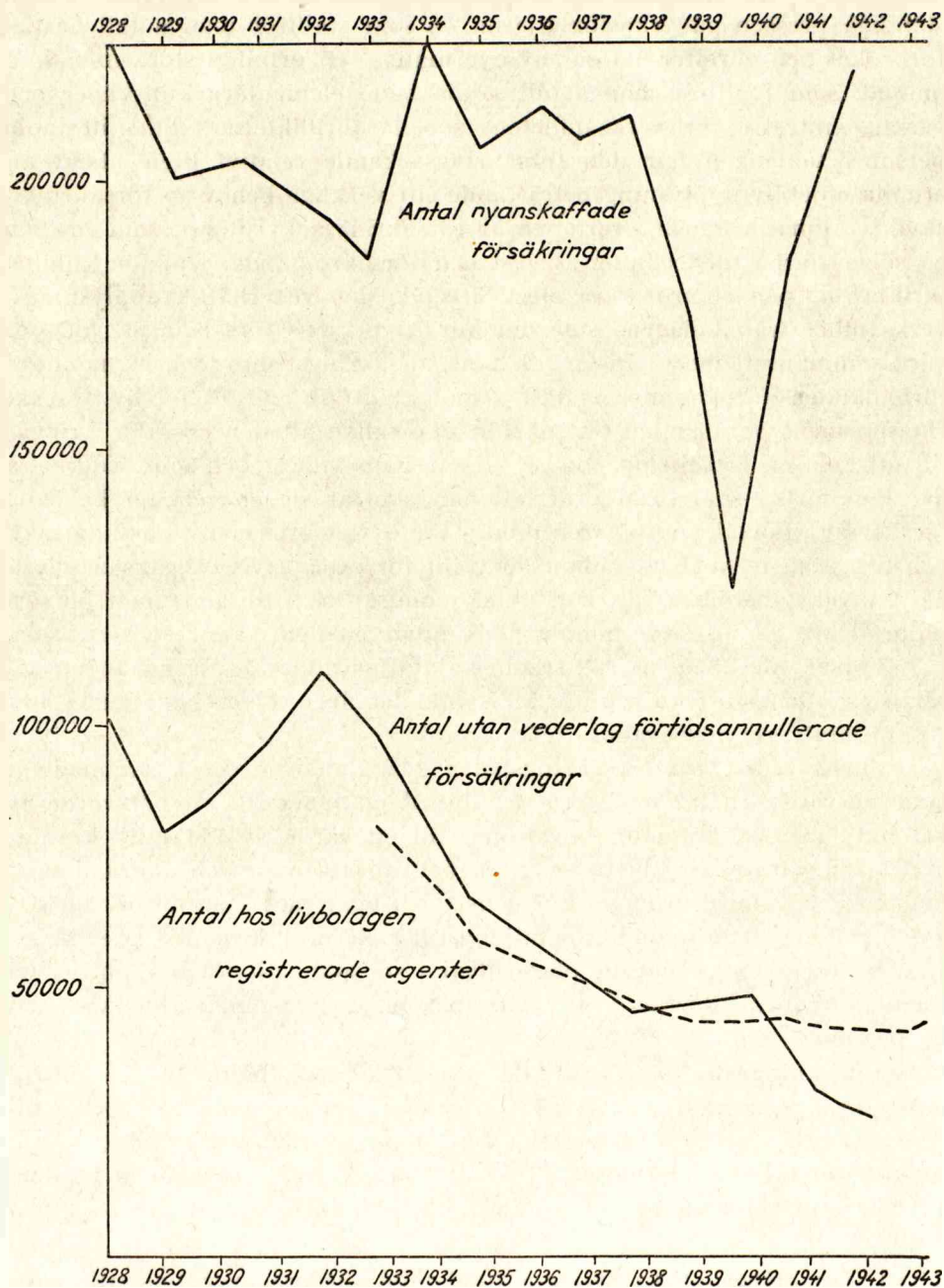


Diagram utvisande antal nyanskaffade och utan vederlag förtidsannullerade försäkringar samt antal registrerade agenter sedan år 1928.

Karakteristiskt för försäkringsbolagens försäljningsverksamhet är den ständiga pressen på yrkesförsäljarna — som i alltför många fall hastigt förbrukas och därefter avlösas av nya män — ett orimligt stort antal s. k. ombud, som i alltför många fall sakna både elementära kunskaper och verkligt intresse för verksamhetens sociala förpliktelser. Särskilt inom personförsäkringen har den försäkringssökande relativt liten utsikt att erhålla objektiv upplysning beträffande sitt verkliga behov av försäkringskydd. Allmänheten är överlupen av försäkringsackvisitörer, som var och en söker förmå till teckning av just den försäkring, som han för tillfället inriktat sig på och tror vara mest lättsåld. Men vederhäftig upplysningsverksamhet från bolagens sida om hur en persons försäkringsskydd bör vara sammansatt med hänsyn till hans försäkringsbehov och ekonomiska förhållanden förekommer endast i undantagsfall. Resultatet av försäkringsbolagens verksamhet blir därför icke sällan att den enskilde bringas till att taga en försäkring, som ej passar hans villkor och som sedermera av ekonomiska skäl förhindrar, att han skaffar sig en verkligt behövlig försäkring. Försäkringstagaren bindes för övrigt ofta med tioårskontrakt, och den, som tecknat ett sådant kontrakt för exempelvis en ganska tvivelaktig olycksfallsförsäkring, kan av ekonomiska skäl tio år framåt bli förhindrad att söka ett för honom nödvändigt medlemskap i en sjukkasse.

7. Försäkringsbolagens roll såsom kapitalförvaltare är, såsom redan påvisats, av den storleksordning, att samhället även i det hänseendet har ett stort intresse att bevaka.

År 1942 ägde våra försäkringsbolag fastigheter med ett sammanlagt taxeringsvärde av 282 milj. kronor, statsobligationer till ett börsvärde av 541 milj. kronor, kommunobligationer till ett värde av 144 milj. kronor, hypoteksinrättingars obligationer för 550 milj. kronor och andra obligationer för 281 milj. kronor. Bolagens fordringar mot säkerhet av in-teckning i fast egendom uppgingo samtidigt till 1 447 milj. kronor. Under krigsåren ha försäkringsbolagens placeringar i statsobligationer av kända skäl tredubblats, och in-teckningsplaceringarna ha under samma tid ökat med tio procent.

Av in-teckningarna hänföra sig 68 procent till Stockholm, 10 procent till Göteborg, 3 procent till Malmö, 12 procent till övriga städer, 1 procent till köpingar och 6 procent till landsbygden. Denna fördelning av in-teckningslånen beror tydligen därpå, att 81 av de större försäkringsbolagen ha sina huvudkontor i Stockholm, under det att 14 äro förlagda till Göteborg och 4 till Malmö.

Två försäkringsbolag disponera fonder på vardera över 400 milj. kronor, ett bolag har mellan 300 och 400 milj. kronor i fonder, fyra mellan 200 och 300 milj., sju mellan 100 och 200 milj., tre mellan 50 och 100 milj. och tjugotre mellan 10 och 50 milj. kronor. Det är således ekonomiska makt-

medel av mycket betydande mått som samlats hos försäkringsbolagen och behärskas av ett fåtal personer.

Som förut nämnts finnas i lagen om försäkringsrörelse vissa bestämmelser om i vilka säkerheter försäkringsbolagen ha att redovisa vissa försäkringsfonder (livbolagens premiereserver m. m.). Inom lagens ram ha bolagen frihet att välja placering för dessa fonder. För förvaltningen av alla övriga av bolagen disponerade fonder finnas inga särskilda bestämmelser. I intetdera fallet ha försäkringstagarna eller samhället något verkligt inflytande på bolagens investeringspolitik. Nu gällande rätt på området gör det t. o. m. möjligt för en enda person att med stöd av en kapitalinsats på mindre än hundra tusen kronor helt behärska ett bolag med hundratals milj. kronor i försäkringsfonder och att sköta dess affärer lika egenmäktigt som om det vore hans privata egendom. Sådant förekommer också i verkligheten.

8. Såsom ett medel mot missförhållandena inom det privata försäkringsväsendet har rests krav på en centralisering av verksamheten. Försäkringsfunktionärernas förbunds kongress år 1943 anslöt sig till detta krav. Även på bolagshåll ha uttalanden i liknande riktning gjorts, men därvidlag synes varje försäkringsdirektör närmast förutsätta att koncentrationen skall genomföras på så sätt att övriga företag uppgå i hans eget. Och på detta sätt kan något resultat knappast vinnas.

Från försäkringsföretagarnas sida ha sålunda inga strävanden till koncentration i verklig mening gjort sig gällande. Visserligen ha försäkringskoncerner byggts ut, men samtidigt har från ett allt större antal försäkringsbolag en strävan gjort sig gällande att taga upp så många försäkringsbranscher som möjligt. Ett av våra största livförsäkringsbolag har nyligen startat ett dotterbolag, som skall bedriva brandförsäkring. Två av våra större sakförsäkringskoncerner ha bildat var sitt nya livförsäkringsbolag, och småbolag, som tidigare specialiserat sig på några få branscher, utöka sin verksamhet till det ena nya området efter det andra. En av de sista nyheterna på området är som tidigare blivit berört att tio livförsäkringsbolag förklarar sig vilja ta upp kollektiv tjänstepensionsförsäkring i konkurrens med SPP. I de fall, då det förekommit att flera bolag erhållit gemensam ledning, har detta i bästa fall kunnat leda till rationaliseringar beträffande den centrala organisationen. Inom försäljningsorganisationen åter, som betyder så mycket för försäkringskyddets utformning och förvaltningskostnaderna, har man synbarligen som regel utgått från tesen att två ackvisitörer skaffa fler försäkringar än en och fyra fler än två, och allt har i huvudsak fått förbli vid det gamla.

När emellertid Thule tog initiativ till att införa ohämmad konkurrens och decentralisation även inom den kollektiva tjänstepensionsförsäkringen, så röntes detta motstånd från övriga livbolags sida. Livbolagens förening

avstyrkte framställningen och det var först, när fråga uppkom, om överhuvud fastställande av grunder å tjänstepensionsförsäkring lagligen kunde förvägras Thule, som flertalet övriga bolag inkom med begäran om fast ställelse av sådana grunder. De argument, som från såväl försäkringsinspektionens sida som av Svenska Livförsäkringsbolags Förening och de anställdas organisationer anfördes mot livbolagens planer beträffande tjänstepensionsförsäkringen, äro emellertid tillämpliga även på stora delar av annan av det privata försäkringsväsendet bedriven verksamhet. Här må också anföras vad försäkringsinspektionen redan den 12/11 1938 skrev i sitt yttrande över sakkunnigbetänkandet med förslag till ny trafikförsäkringslag:

»Betraktar man uteslutande trafikförsäkringen och bortser man från de övergångssvårigheter, som förorsakats av att en genomförd organisation redan existerar, är det uppenbart, att trafikförsäkringens överförande till en centralanstalt skulle medföra avsevärda besparingar beträffande sådana förvaltningskostnader, som icke avse skaderegleringen, men även beträffande skaderegleringsarbetet torde härigenom vissa besparingar kunna erås samtidigt med att bättre förutsättningar för enhetlig skadereglering skapas. Avvägningen av trafikförsäkringspremierna skulle härvid fortfarande kunna försiggå enligt samma system som hittills. De nuvarande tarifferna taga emellertid i huvudsak blott hänsyn till fordonets art och användningssätt men ej den tillryggalagda väglängden. För en bil, som endast obetydligt varit i bruk, betalas sålunda lika stor premie som för en bil av samma slag, vilken tillryggalagt avsevärda vägsträckor i varje fall om sistnämnda bil ej förorsakat någon skada; har den senare bilen föranlett skadeutbetalning, kan dock genom det tillämpade bonussystemet en viss premiedifferens uppkomma. En centralisering av trafikförsäkringen till en statsanstalt eller en anstalt i enskild regi skulle möjliggöra, att man, om så efter närmare utredning befundes lämpligt, vid tarifieringen kunde taga hänsyn till den tillryggalagda väglängden och andra för riskens beskaffenhet betydelsefulla faktorer, genom att en viss del av premien utginge i förhållande till förbrukningen av bensin och andra drivmedel i form av ett pristillägg (1 öre per liter drivmedel torde f. n. motsvara omkring 6 milj. kr. årligen). Återstående del av premien kunde uttagas med ett fast belopp i samband med fordonsskatten.»

Detta är argument som i överförd form i mer eller mindre grad äga tillämplighet över hela försäkringsområdet. Intressant är också, att delvis samma synpunkter anföras i försäkringsinspektionens den 24/11 1944 dagtecknade yttrande över ett förslag till obligatorisk jägarförsäkring. Inspektionen framhåller sålunda, att en försäkring i överensstämmelse med den nuvarande trafikförsäkringen skulle bli praktiskt oformlig. »Med de små premier, som komma i fråga, skulle förvaltningskostnaderna med största sannolikhet komma att taga i anspråk en oproportionerligt stor del av premien.» Och till sist påpekades möjligheten att uttaga premien genom ett extra pristillägg på ammunitionen. Uppenbarligen blir detta endast möjligt om försäkringen handhaves av en centralanstalt.



9. Här må vidare framhållas att det inom avsevärda försäkringsområden utöver de obligatoriska arbetarolycksfalls- och trafikförsäkringarna redan de facto råder försäkringstvång. Ingen fastighet och intet varulager kan belånas utan betryggande försäkring. Även sjö- och transportförsäkring bli av liknande skäl av tvingande art. De flesta bilar köpas på avbetalning och säljaren ser därför noga till att bilen är kaskoförsäkrad. Kostnaderna för bolagens försäljningsverksamhet uppkomma alltså icke här på grund av nödvändigheten att förmå till försäkrings tecknande i och för sig utan för att förmå de givna försäkringsobjekten att teckna försäkring i ett visst försäkringsbolag. Alla sådana onödiga kostnader skulle bortfalla vid en centralisering.

Genom en centralisering skulle också nu förekommande ganska dryga kostnader för förvaltningen av den s. k. återförsäkringsverksamheten komma att bortfalla. Detta skulle i främsta rummet bli fallet beträffande sakförsäkringen men även omkostnaderna för livförsäkringen skulle i viss mån påverkas av en sådan åtgärd.

En centralisering av försäkringsverksamheten efter rationella linjer är sålunda nödvändig. Fråga är emellertid huruvida samhället kan tillåta att det privata försäkringsväsendet sammansluter sig i ett fåtal stora företag, inom vilka redan nu förekommande monopoltendenser i så fall skulle komma att ytterligare förstärkas. De privata tarifföreningarna (»priskartellerna») ha redan nu inriktat sin verksamhet på sådant sätt att premierna bestämmas efter den måttstocken, att även det företag som har de största omkostnaderna skall ha täckning för dessa. En driftskoncentration under enskild ledning skulle dessutom innebära, att dispositionsrätten för en mycket stor del av samhällets kapitaltillgångar koncentreras på ett fåtal enskilda händer. Under sådana förhållanden måste det starkt ifrågasättas om icke centraliseringen av försäkringsverksamheten bör ske i statens regi.

Beträffande liv- och pensionsförsäkringsverksamheten föreligga tvenne viktiga specialproblem, som knappast kunna lösas inom det privata försäkringsväsendets ram. Den fortgående penningvärdeförsämringen leder särskilt för livförsäkring, som avser sparande för ålderdomsförsörjning, och för pensionsförsäkringen till socialt mycket beklagliga resultat. Mäniskor, som exempelvis under de första åren efter sekelskiftet under många gånger betydande försakelser betalade in premier för att en gång erhålla en ekonomiskt någorlunda bekymmersfri ålderdom, se i dag, då de skola lyfta pengarna, dessas värde reducerat till kanske en tredjedel av vad de då voro värda. Liksom då det gäller folkpensionärer och statliga äldre pensionstagare, vore det rimligt om också dessa kunde erhålla dyrtidstillägg i någon form. Endast samhället kan ordna en härför erforderlig uppvärdering av försäkringsbeloppen.

Vidare kan det åtminstone icke hållas för uteslutet, att en fortsatt ut-

byggnad av den privata pensionsförsäkringen kan leda till fondbildning av en storleksordning, som ur allmänna synpunkter kan bli orimlig. Det är ju icke direkt ur penningfonderna utan ur samhällets samlade produktion, som våra åldringar skola erhålla sin försörjning, och pensionsförsäkringen bör konstrueras med beaktande av detta förhållande. För att fondbildningen skall kunna begränsas på ett mer rationellt sätt torde emellertid erfordras att verksamheten auktoriseras i statlig regi.

En mångfald skäl tala alltså för att samhället skall bedriva all försäkringsverksamhet.

Samhället saknar inte heller erfarenhet av i statens regi eller under offentlig kontroll och ledning bedriven försäkringsverksamhet. Riksförsäkringsanstalten hade år 1942 679 138 arbetsgivare med 1 235 852 arbetare och befattningshavare försäkrade mot en sammanlagd årlig premieinkomst av cirka 29 milj. kronor. Den handlägger årligen omkring 130 000 olycksfall men har i alla fall en omkostnadsprocent, som endast uppgår till ungefär hälften av trafikförsäkringens. De erkända sjukförsäkringarna insamla årligen omkring 51 milj. kronor i små avgifter från 1,9 milj. medlemmar och handlägga och reglera samtidigt inemot 500 000 sjukdomsfall omfattande 17 milj. sjukdagar men reda sig med en sammanlagd förvaltningskostnad av 15 procent. Socialvårdskommittén anser dessutom att dessa kostnader komma att nedgå till 10 procent vid helt förstatligad, obligatorisk sjukförsäkring.

Som jämförelse till ovanstående kan nämnas, att hos trafikförsäkringsbolagen voro sista förkrigsåret (1938) försäkrade 240 367 fordon för en sammanlagd premie av 20 milj. kronor.<sup>1)</sup> Varje premiebelopp, som skulle inkasseras, var alltså mångfaldigt högre än inom sjukförsäkringen och borde procentuellt dra mindre inkasseringsskostnad. Antalet skador uppgick endast till 32 144. Men förvaltningskostnaderna voro 21,7 procent. Härtill kom ett överskott av 3,7 procent. Göres jämförelsen med den helt fria försäkringsverksamheten, ter sig saken helt intolerabel. Inom hela den privata skadeförsäkringen regleras årligen endast omkring 125 000 skadefall.

Statsmakterna ha också haft sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden. I början av år 1937 tillsatte sålunda handelsministern efter motioner i riksdagen och på framställning av försäkringsinspektionen en större försäkringsutredning. Denna, vars arbetsresultat väntades föreligga under år 1941, fick dock vid årsskiftet 1939—1940 inställa sin verksamhet. Det blev emellertid snart klart, att en fortsatt statlig utredning beträffande åtminstone en del frågor inte längre kunde uppskjutas. I november 1942 tillsattes därför en ny, mindre utredning, som huvudsakligast fick på sin lott vissa tekniska detaljer inom livförsäkringen men därjämte också

<sup>1)</sup> Cirka 4 milj. kronor härav återförsäkrades utan bärande skäl i utlandet.

skulle utreda folkförsäkringsfrågan i sin helhet. Det heter i direktiven för denna utredning:

»Här bör undersökas dels huruvida tillräckliga skäl alltjämt finnas att inom de breda lagren bedriva en försäkringsverksamhet, som för de försäkrade medför väsentligt högre omkostnader än övrig livförsäkring, samt, om dylika skäl föreligga, dels frågan om gränsdragningen mellan de båda försäkringsformerna i avsikt att skapa garantier för att personer, vilkas försäkringsbehov lämpligen böra tillgodoses exempelvis genom stor försäkring, icke tillföras folkförsäkringens klientel och därmed drabbas av de högre omkostnader, denna försäkring kräver, och dels frågan huruvida stor försäkring och folkförsäkring böra bedrivas av samma försäkringsbolag samt, om så icke skulle befinnas lämpligt, huruvida båda försäkringsformerna böra tillhandahållas allmänheten genom samma ombud.»

Slutligen tillsattes den 29/9 1944 här tidigare omnämnda kommitté för utredning av frågan om tjänstepensionsförsäkringens framtida organisation.

Hösten 1938 avlämnade 1937 års försäkringsutredning till handelsministern en skrivelse, vari ifrågasattes tillsättande av särskild kommitté för utredning av frågan om en komplettering av folkpensioneringen genom en alla anställda och arbetare omfattande obligatorisk pensionsförsäkring.

Över hela världen äro hithörande problem aktuella. I den engelska Beveridgeplanen föreslås ett förstatligande av hela den engelska folkförsäkringsverksamheten med angränsande områden. Sjukvårsväsendet här i landet står inför utbyggnad och förstatligande, vilket i särskild hög grad kommer att beröra de privata försäkringsbolagens sjuk- och olycksfallsförsäkringsverksamhet. Beträffande trafikförsäkringen är det i hög grad angeläget, att ett bedömande av dess framtida gestaltning kommer till stånd innan verksamheten efter ett fredsslut kan väntas ånyo erhålla en mångdubbelt större omfattning. Sedan 1937 års försäkringsutredning bringades att upphöra med sin verksamhet finnes intet organ, som sysslar med den egentliga och stora frågan rörande försäkringsväsendets framtida utformning och i samband därmed om de privata försäkringsbolagens verksamhet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t

dels måtte låta verkställa en allsidig utredning med syfte att åstadkomma en genomgripande centralisering och rationalisering av försäkringsverksamheten, däri inbegripet om och i vilken utsträckning det privata försäkringsväsendet bör överföras till staten och i samband därmed i vad mån vissa ytterligare försäkringsgrenar böra göras obligatoriska, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda,

dels skyndsamt låter utarbета och framlägga förslag till en provisorisk lagstiftning till förhindrande av att nya och ur det allmännas synpunkt icke önskvärda försäkringsanstalter bildas och att äldre försäkringsföretag starta ny verksamhet under den tid, frågor rörande försäkringsverksamhetens framtida utformning äro under utredning.

Stockholm den 20 januari 1945.

<i>A. Hermansson.</i>	<i>O. W. Lövgren.</i>	<i>Torsten Nilsson.</i>
<i>Karl Ward.</i>	<i>Hugo Witzell.</i>	<i>David Hall.</i>
<i>Fritz Persson,</i> Växjö.	<i>Erik Severin,</i> Gävle.	<i>Fridolf Thapper.</i>
<i>Gösta Skoglund.</i>	<i>Gustaf Nilsson,</i> Kristinehamn.	<i>Ivar Jansson,</i> Kalix.
<i>Carl Hoppe.</i>	<i>Herman Engström.</i>	<i>Verner Karlsson.</i>
<i>Ruth Gustafson.</i>	<i>H. E. Nordström</i> i Torsby.	<i>Henry Allard.</i>
<i>L. A. Björklund.</i>	<i>Magnus Nilsson.</i>	<i>Algot Törnkvist.</i>
<i>Sigvard Ohlsson.</i>	<i>Hjalmar Gustafson.</i>	<i>Walter Sundström,</i> Skövde.
<i>Elof Hällgren.</i>	<i>Ragnar Persson.</i>	<i>Olof Nilsson,</i> Göteborg.
<i>J. O. Gavelin.</i>	<i>Abel Sundberg.</i>	<i>Eskil Eriksson.</i>
<i>Sigfrid Jonsson,</i> Järvsand.	<i>Karl Mäler.</i>	<i>Elsa Johansson.</i>
<i>Emil Olovson</i> i Västerås.	<i>Erik Brandt.</i>	<i>Erik Johansson,</i> Öckerö.
<i>Erik W. Norén.</i>	<i>Lars Lindahl.</i>	<i>Aug. Spångberg.</i>
<i>Einar Andersson.</i>	<i>Hildur Humla.</i>	<i>P. A. Sköldin.</i>
<i>Erik Fast.</i>	<i>Bertil Andersson.</i>	<i>Einar Jonsson,</i> Skutskär.
<i>Edvin Gustafsson</i> i Bogla.	<i>K. J. Andersson,</i> Alfredshem.	<i>E. Oskar Åkerström.</i>